

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 27. oktobra 2016 *

„Predhodno odločanje — Nujni postopek predhodnega odločanja — Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah — Direktiva (EU) 2016/343 — Člena 3 in 6 — Časovna veljavnost — Sodni nadzor nad priporom obtoženca — Nacionalna zakonodaja, ki v fazi sojenja prepoveduje preverjanje obstoja utemeljenega suma, da je obtoženec storil kaznivo dejanje — Neskladnost s členom 5(1)(c) in členom 4 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin — Polje proste presoje, ki ga nacionalna sodna praksa pušča nacionalnim sodiščem pri odločanju, ali bodo uporabljala to konvencijo ali ne“

V zadevi C-439/16 PPU,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče, Bolgarija) z odločbo z dne 28. julija 2016, ki je prispela na Sodišče 5. avgusta 2016, v kazenskem postopku proti

Emilu Milevu,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi T. von Danwitz (poročevalec), predsednik senata, E. Juhász in C. Vajda, sodnika, K. Jürimäe, sodnica, in C. Lycourgos, sodnik,

generalni pravobranilec: M. Bobek,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 22. septembra 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za E. Mileva on sam ter S. Barborski in B. Mutafov, odvetnika,

— za Evropsko komisijo V. Soloveytschik, R. Troosters in V. Bozhilova, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi z dne 11. oktobra 2016

izreka naslednjo

* Jezik postopka: bolgarščina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 3 in 6 Direktive (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku (UL 2016, L 65, str. 1).
- 2 Predlog je bil vložen v okviru kazenskega postopka proti Emilu Milevu in se nanaša na obdržanje te osebe v priporu.

Pravni okvir

EKČP

- 3 Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisana 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP), v členu 5 z naslovom „Pravica do svobode in varnosti“ določa:

„1. Vsakdo ima pravico do svobode in osebne varnosti. Nikomur se ne sme odvzeti prostost, razen v naslednjih primerih in v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom:

[...]

(c) zakonit odvzem prostosti, ki je potreben zato, da bi osebo privedli pred pristojno sodno oblast ob utemeljenem sumu, da je storila kaznivo dejanje, ali kadar je to nujno utemeljeno zato, da bi preprečili storitev kaznivega dejanja ali beg po storjenem kaznivem dejanju;

[...]

4. Vsakdo, ki mu je bila odvzeta prostost, ima pravico začeti postopek, v katerem bo sodišče hitro odločilo o zakonitosti odvzema prostosti in odredilo njegovo izpustitev, če je bil odvzem prostosti nezakonit.

[...]“

- 4 Člen 6 EKČP, naslovljen „Pravica do poštenega sojenja“, v odstavku 1 določa:

„1. Vsakdo ima pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ali o kakršnihkoli kazenskih obtožbah zoper njega pravično in javno ter v razumen roku odloča neodvisno in nepristransko z zakonom ustanovljeno sodišče. [...]“

Direktiva 2016/343

- 5 Člen 3 direktive 2016/343, naslovljen „Domneva nedolžnosti“, določa:

„Države članice zagotovijo, da osumljene in obdolžene osebe veljajo za nedolžne, dokler jim ni dokazana krivda v skladu z zakonom.“

- 6 Člen 6 te direktive, naslovljen „Dokazno breme“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da dokazno breme za ugotavljanje krivde osumljenih in obdolženih oseb nosi tožilstvo. To ne posega v obveznosti sodnika ali pristojnega sodišča, da si prizadeva najti tako obremenilne kot razbremenilne dokaze, in pravico obrambe, da predloži dokaze v skladu z veljavnim nacionalnim pravom.

2. Države članice zagotovijo, da se v primeru vsakršnega dvoma o krivdi v kazenskem postopku odloči v korist osumljene ali obdolžene osebe, tudi ko sodišče presoja o tem, ali bi bilo treba zadevno osebo oprostiti.“

- 7 V skladu s členom 14(1) Direktive 2016/343 države članice uveljavijo zakone in druge predpise, potrebne za usklajitev s to direktivo, do 1. aprila 2018 in o tem takoj obvestijo Evropsko komisijo.
- 8 Direktiva 2016/343 je na podlagi člena 15 te direktive začela veljati 31. marca 2016, torej dvajseti dan po njeni objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Bolgarsko pravo

- 9 Nakazatelno protsesualen kodeks (zakonik o kazenskem postopku, v nadaljevanju: NPK) v členu 63, naslovljenem „Pripor“, določa:

„1. Ukrep ‚pripor‘ se sprejme, če obstaja utemeljen sum, da je obdolženec storil kaznivo dejanje, za katero je določena kazen ‚zapora‘ ali druga strožja kazen, in iz dokazov izhaja resna nevarnost, da bo obdolženec pobegnil ali storil kaznivo dejanje.

[...]“

- 10 Člen 64 NPK, ki se nanaša na odreditev prisilnega ukrepa „pripor“ v predsodni fazi postopka določa:

„1. V predsodni fazi postopka prisilni ukrep ‚pripor‘ na predlog tožilstva odredi pristojno prvostopenjsko sodišče.

[...]

4. Sodišče prisilni ukrep ‚pripor‘ odredi, če so izpolnjeni pogoji iz člena 63(1); če pogoji niso izpolnjeni, prisilnega ukrepa ne odredi ali pa odredi milejši ukrep.

[...]“

- 11 Člen 65 NPK, naslovljen „Sodni nadzor nad izvajanjem pripora v predsodni fazi postopka“, določa:

„1. Obdolženi ali njegov zagovornik lahko v predsodni fazi postopka vedno zahtevata spremembo odrejenega prisilnega ukrepa ‚pripor‘.

[...]

4. Sodišče preizkusi vse okoliščine, na katerih temelji zakonitost pripora in odloči s sklepom, ki se strankam vroči na obravnavi.

[...]“

- 12 Člen 256 NPK, naslovljen „Priprave na obravnavo“, določa:

„1. V fazi priprav na obravnavo sodnik poročevalec odloča o:

[...]

(2) prisilnih ukrepov, pri čemer ne preveri, ali obstaja utemeljen sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje;

[...]

3. V primeru predloga, ki se nanaša na prisilni ukrep „pripor“, sodnik poročevalec predstavi poročilo o zadevi na javni obravnavi ob prisotnosti tožilca ter obtoženca in njegovega zagovornika. Pri sprejemanju sklepa sodišče preizkusi, ali so podani razlogi za spremembo ali odpravo prisilnega ukrepa, pri čemer ne preizkusi, ali obstaja utemeljen sum za to, da je bilo storjeno kaznivo dejanje.

[...]“

- 13 Člen 270 NPK, naslovljen „Odločbe v zvezi s prisilnimi ukrepi in drugi ukrepi za sodni nadzor v fazi sojenja“, določa:

„1. V fazi sojenja se lahko vedno predlaga sprememba prisilnega ukrepa. V primeru spremembe okoliščin se lahko na pristojno sodišče vloži nov predlog.

2. Sodišče na javni obravnavi odloči s sklepom, pri čemer ne preveri, ali obstaja utemeljen sum, da je obtoženec storil kaznivo dejanje.

[...]

4. Zoper sklep iz odstavkov 2 in 3 je pod pogoji iz poglavja 22 dovoljena pritožba.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 14 V okviru kazenskega postopka, ki je bil sprožen leta 2013, je bil E. Milev obdolžen več kaznivih dejanj, med drugim vodenja organizirane in oborožene hudodelske združbe, ugrabitev, ropov in poskusa umora, za katere je predpisana kazen od treh let zaporov do dosmrtnega zaporov brez možnosti spremembe kazni. V priporu je od 24. novembra 2013.
- 15 Faza sojenja se je začela 8. junija 2015. Od tega dne je Spetsializiran nakazaten sad (specializirano kazensko sodišče, Bolgarija) 15-krat odločilo o predlogih E. Mileva za odpravo pripora.
- 16 V skladu s členom 270(2) NPK je to sodišče o teh predlogih vsakič odločilo, ne da bi preverilo, ali obstaja utemeljen sum, da je obtoženi storil kaznivo dejanje.
- 17 Spetsializiran nakazaten sad (specializirano kazensko sodišče) meni, da je nacionalno pravo, ki ureja kazenski postopek, v nasprotju z zahtevami EKČP. Medtem ko to nacionalno pravo sodišču prepoveduje, da bi v fazi sojenja, ko izvaja sodni nadzor ukrepa pripora, preizkusilo, ali obstaja utemeljen sum, da je obtoženec storil očitana kazniva dejanja, namreč člen 5(1)(c) in (4) EKČP obdržanje obtoženca v priporu omogočata le, „ob utemeljenem sumu, da je storil[...] kaznivo dejanje“.
- 18 V teh okoliščinah se je Spetsializiran nakazaten sad (specializirano kazensko sodišče) obrnilo na Varhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče, Bolgarija). Kazenski senat tega sodišča je v mnenju, ki ga je izdal 7. aprila 2016 na plenarni seji, potrdil obstoj neskladja med nacionalnim kazenskim postopkom in EKČP, zaradi katerega je bila Republika Bolgarija večkrat obsojena pred Evropskim sodiščem za človekove pravice, pri čemer je prva od teh obsodb iz leta 1999 (glej ESČP, 25. marec 1999, Nikolova proti Bolgariji, veliki senat, CE:ECHR:1999:0325JUD003119596).
- 19 Varhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče) je v tem mnenju navedlo, da bi podelitev pristojnosti za odločanje o razlogih za obdržanje v priporu na drug senat prvostopenjskega sodišča, ki bi bil različen od senata, ki je odredil pripor, ali na drugo sodišče povzročila pravne in praktične

težave. Po drugi strani je menilo, da bi odločanje sodišča, ki je v fazi sojenja zadolženo za obravnavanje zadeve, o obstoju utemeljenega suma, da je obtoženec storil očitano kaznivo dejanje, lahko bilo v nasprotju z zahtevo po nepristranskosti sodišča iz člena 6(1) EKČP.

- 20 V teh okoliščinah je Varhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče) – ob tem ko je štel, da vsekakor obstaja možnost, da določbe nacionalnega kazenskega postopka niso v skladu z določbami EKČP, in poudarilo nujnost intervencije zakonodajalca, da bi se omenjeno neskladje odpravilo – v mnenju z dne 7. aprila 2016 navedlo, da „očitno ne moremo predlagati kakršne koli rešitve te težave. Menimo, da mora vsak senat presoditi, ali daje prednost EKČP ali nacionalnemu pravu in ali v tem okviru lahko odloči.“ To sodišče je v tem mnenju navedlo tudi, da se je odločilo mnenje posredovati ministrstvu za pravosodje, da bi začelo postopek spreminjanja zadevnih zakonodajnih določb.
- 21 Po mnenju Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče), je učinek mnenja z dne 7. aprila 2016 enak učinku odločbe o razlagi, zaradi česar so razlogi, ki jih vsebuje, zavezujoči za vsa nacionalna sodišča. Vendar pa dvomi o skladnosti teh razlogov s členoma 3 in 6 Direktive 2016/343. Čeprav se zaveda, da rok za prenos te direktive še ni potekel, opozarja, da na podlagi sodne prakse Sodišča pristojni nacionalni organi, vključno s sodišči, ne smejo sprejeti ukrepov, ki bi lahko resno ogrozili doseg cilja, ki ga določa ta direktiva.
- 22 V teh okoliščinah je Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je nacionalna sodna praksa – natančneje mnenje z zavezujočim učinkom, ki ga je izdalo Varhoven [kasatsionen] sad (vrhovno kasacijsko sodišče) (po sprejetju Direktive 2016/343 vendar pred iztekom roka za njen prenos) in v skladu s katerim je Varhoven [kasatsionen] sad (vrhovno kasacijsko sodišče) po ugotovitvi, da obstaja neskladje med členom 5(4) EKČP v povezavi z odstavkom (1)(c) tega člena 5 in nacionalno zakonodajo (člen 270(2) NPK) glede (ne)upoštevanja utemeljenega suma, da je bilo storjeno kaznivo dejanje (v okviru postopka nadzora glede podaljšanja prisilnega ukrepa „pripora“ med fazo sojenja kazenskega postopka), v bistvu sodiščem prepustilo izbiro glede odločitve, ali je treba spoštovati EKČP – v skladu s členoma 3 in 6 Direktive 2016/343 (o domnevi nedolžnosti in dokaznim bremenom v okviru kazenskih postopkov)?“

Nujni postopek

- 23 Predložitveno sodišče je predlagalo, naj se predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja, ki je določen v členu 107 Poslovnika Sodišča.
- 24 To sodišče v utemeljitev tega predloga navaja, da se E. Milev v priporu nahaja od 24. novembra 2013. Poleg tega meni, da bi morale nacionalno sodišče, ki odloča o obdržanju E. Mileva v priporu, v primeru negativnega odgovora na vprašanje za predhodno odločanje, E. Mileva takoj izpustiti na prostost, če bi ugotovilo, da zoper njega ni utemeljenega suma, da je storil očitana kazniva dejanja.
- 25 V zvezi s tem je treba najprej poudariti, da se ta predlog za sprejetje predhodne odločbe nanaša na razlago Direktive 2016/343, ki spada pod naslov V tretjega dela Pogodbe DEU, ki se nanaša na območje svobode, varnosti in pravice. Zato se zanj lahko uporabi nujni postopek predhodnega odločanja.
- 26 Nato je treba glede nujnosti v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča upoštevati okoliščino, da je osebi, na katero se nanaša postopek v glavni stvari, trenutno odvzeta prostost in da je njeno nadaljnje pridržanje odvisno od rešitve spora o glavni stvari (sodba z dne 28. julija 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, točka 29 in navedena sodna praksa). V tem primeru iz podatkov, ki jih je predložilo

predložitveno sodišče in so navedeni v točkah od 17 do 20 te sodbe, izhaja, da je E. Milev v priporu in da lahko predložitveno sodišče v postopku v glavni stvari na podlagi odgovora ta pripor odpravi (v tem smislu glej sodbo z dne 16. julija 2015, Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, točka 24).

- 27 V teh okoliščinah je četrti senat Sodišča 17. avgusta 2016 na predlog sodnika poročevalca in po opredelitvi generalnega pravobranilca odločil, da predlogu predložitvenega sodišča, naj se predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja, ugotovi.

Vprašanje za predhodno odločanje

- 28 Predložitveno sodišče z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člena 3 in 6 Direktive 2016/343 razlagati tako, da nasprotujeta mnenju z dne 7. aprila 2016, ki ga je Varhoven kasationsen sad (vrhovno kasacijsko sodišče) izdalo na začetku obdobja za prenos te direktive v nacionalni pravni red in ki nacionalnim sodiščem, ki so pristojna za obravnavo pritožb zoper sklepe o odreditvi pripora, daje možnost, da se odločijo, ali bodo v fazi sojenja v kazenskem postopku pri odločanju o obdržanju obtoženca v priporu preizkusila, ali obstaja utemeljen sum, da je storil očitano kaznivo dejanje.
- 29 Najprej je treba poudariti, da je v skladu s členom 15 Direktive 2016/343 ta direktiva začela veljati 31. marca 2016 in da se, kot določa člen 14(1) te direktive, rok za njen prenos izteče 1. aprila 2018.
- 30 Ker je namen tega roka zlasti zagotavljanje potrebnega časa državam članicam, da sprejmejo ukrepe za prenos, pred iztekom tega roka tem državam ni mogoče očitati, da te direktive niso prenesle v svoj pravni red (glej sodbi z dne 18. decembra 1997, Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, EU:C:1997:628, točka 43, in z dne 15. oktobra 2009, Hochtief in Linde-Kca-Dresden, C-138/08, EU:C:2009:627, točka 25).
- 31 Vendar države članice med tekom roka za prenos direktive ne smejo sprejemati predpisov, ki bi resno ogrozili cilj te direktive (glej sodbi z dne 18. decembra 1997, Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, EU:C:1997:628, točka 45, in z dne 2. junija 2016, Pizzo, C-27/15, EU:C:2016:404, točka 32). Glede tega ni pomembno, ali so take določbe nacionalnega prava, ki so bile sprejete po začetku veljave zadevne direktive, namenjene prenosu te direktive ali ne (glej sodbo z dne 4. julija 2006, Adeneler in drugi, C-212/04, EU:C:2006:443, točka 121).
- 32 Iz tega izhaja, da se morajo organi držav članic in nacionalna sodišča od datuma, ko je začela veljati direktiva, kar najbolj vzdržati take razlage notranjega prava, ki bi lahko po izteku roka za prenos te direktive resno ogrozila dosego njenega cilja (v tem smislu glej sodbo z dne 4. julija 2006, Adeneler in drugi, C-212/04, EU:C:2006:443, točki 122 in 123).
- 33 Predložitveno sodišče pa se sprašuje, ali bi mnenje, ki ga je Varhoven kasationsen sad (vrhovno kasacijsko sodišče) izdalo 7. aprila 2016, lahko pomenilo ukrep, s katerim se razlaga nacionalno pravo, in s katerim se resno ogroža dosego cilja Direktive 2016/343.
- 34 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da to mnenje, kot izhaja iz njegovega besedila, nacionalnim sodiščem, na katera je vložena pritožba zoper ukrep obdržanja v priporu, ne nalaga, naj v fazi sojenja v kazenskem postopku sprejmejo neko določeno odločbo. Nasprotno, iz predložitvene odločbe izhaja, da daje to mnenje tem sodiščem izbiro, ali bodo uporabila določbe EKČP, kakor jih razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice, ali pa določbe nacionalnega prava o kazenskem postopku.
- 35 Iz tega izhaja, da mnenje Varhoven kasationsen sad (vrhovno kasacijsko sodišče) z dne 7. aprila 2016 ni tako, da bi po izteku roka za prenos Direktive 2016/343 resno ogrozilo dosego njenih ciljev.

- 36 Glede na zgoraj navedeno je treba na vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da mnenje z dne 7. aprila 2016, ki ga je Varhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče) izdalo na začetku obdobja za prenos Direktive 2016/343 in ki nacionalnim sodiščem, ki so pristojna za obravnavo pritožb zoper sklepe o odreditvi pripora, daje možnost, da se odločijo, ali bodo v fazi sojenja v kazenskem postopku pri odločanju o obdržanju obtoženca v priporu preizkusila tudi, ali obstaja utemeljen sum, da je storil očitano kaznivo dejanje, ni tako, da bi lahko po izteku roka za prenos te direktive resno ogrožalo njene cilje.

Stroški

- 37 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Mnenje z dne 7. aprila 2016, ki ga je Varhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče, Bolgarija) izdalo na začetku obdobja za prenos Direktive (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku in ki nacionalnim sodiščem, ki so pristojna za obravnavo pritožb zoper sklepe o odreditvi pripora, daje možnost, da se odločijo, ali bodo v fazi sojenja v kazenskem postopku pri odločanju o obdržanju obtoženca v priporu preizkusila tudi, ali obstaja utemeljen sum, da je storil očitano kaznivo dejanje, ni tako, da bi lahko po izteku roka za prenos te direktive resno ogrožalo njene cilje.

Podpisi